

УДК 028:044.738:027.54(438)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ І ЧИТАЧЕЗНАВСТВО В ДОСЛІДЖЕННЯХ ІНСТИТУТУ КНИГИ І ЧИТАЧЕЗНАВСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ПОЛЬЩІ

Себастьян ВЕРНИ

*Національна бібліотека у Варшаві, Інститут книги і читачезнавства,
алея Незалежності, 213, Варшава, 02-086, Польща*

На основі результатів соціологічних опитувань Інституту книги і читачезнавства Національної бібліотеки Польщі досліджено читання книг користувачами Інтернету та читання (в тому числі й книг в електронній формі) в Інтернеті у Польщі в 2002, 2006 і 2008 рр.

Ключові слова: книга, читання, Інтернет, Інститут книги і читачезнавства Національної бібліотеки Польщі.

Читачезнавчі дослідження, які методологічно не відрізняються від інших суспільних наук, в силу обставин завжди стають картиною свого часу, віддзеркалюючи характерні для даного періоду суспільні і культурні зміни, конфлікти чи тенденції. Так є і зараз, коли впливовим фактором у науковому та публічному дискурсі стала всесвітня комп'ютерна мережа Інтернет. Читачезнавчі дослідження не могли абстрагуватися від динамічного розвитку цієї нової комунікативної технології, а разом і першого електронного засобу масової передачі інформації в текстовому вигляді.

Слід наголосити, що саме Інтернет значно поглибив і унаочнив існування засадничої проблеми термінології на ґрунті читачезнавчих досліджень, зокрема відрізнєння дії читання від явища читацтва і незрозуміле поєднання обох цих понять з історичними формами їхніх емпіричних корелятивів – книги і друкованої преси. Ці проблеми ми зустрічаємо в загальнопольських читачезнавчих дослідженнях, які проводяться в Інституті книги і читачезнавства Національної бібліотеки Польщі (ІКіЧ НБ), а також на етапі їхньої концептуалізації, реалізації чи більш пізніх інтерпретацій.

Не вдаючись до застосування надто великої кількості визначень, можемо прийняти, що читання – це психофізична дія “зорового засвоєння написаного”. Крім того, якщо говорити коротко, читати може кожен, хто зуміє, і все, що надається до прочитання. Натомість читацтво як суспільне і культурне явище передбачає певний ступінь істотності, тривалості та розповсюдження цієї дії у ширшому, понадособовому масштабі. Не випадково про явище читацтва почали вести мову лише в ХІХ ст. разом із розповсюдженням читання внаслідок кращої організації та бурхливого розвитку систем передачі слова, у тому числі друкованого – книги та преси.

Звідси повинно бути зрозумілим, що предметом досліджень використання Інтернету, які проводить ІКіЧ, не є ні письмова комунікація в Мережі, ні звичайне читання в Мережі, або ж читання Інтернету. Замість цього у дослідженнях ключову проблему “Використання Інтернету та читачезнавство” концептуалізовано наступним чином: 1) використання Інтернету як нового медіазасобу та читання друкованої книги і преси, і їхнє взаємне обумовлення; 2) читання в Інтернеті, або електронне читання.

Тут, однак, можуть з'явитися численні сумніви і запитання.

Чи можна відокремити використання Інтернету як засобу комунікації від його функціонування як засобу масової передачі тексту? Чи в Інтернеті можна ще виокремити саме читацтво? Чи саме явище читацтва під впливом Інтернету не зникне, або принаймні не змінить своєї суті? Чи таким чином ведення мови про читацтво не перетвориться на помилковий анахронізм родом із новітньої епохи, яка минає на наших очах разом з її схильністю до аналізу, систематизації та класифікації всього?

Слід визнати, що у випадку Інтернету ці розрізнення можуть частково видаватися штучними, оскільки саме цей медіазасіб, як жоден інший, поступово і неухильно стирає відмінності не лише між різними видами передачі інформації (наприклад, публічними чи приватними) чи формами комунікації (наприклад, формальною та неформальною, міжособистісною та суспільною), але, зокрема, і між комунікацією та публікацією.

Таким же “неприродним”, але дуже істотним прийомом у дослідженнях ІКіЧ є виокремлення текстових блоків як таких, що часто виступають в Інтернеті, який у щораз більшій мірі перетворюється на “мультимедіа” чи “синтетичне медіа”, не самотійно, а в якому-небудь мультимедійному контексті.

Тим більше доречним видається прийняття довільного, але водночас послідовного понятійного апарату, щоб не загубитися в нетрях Глобальної мережі, чи не обмежуватися пасивною ресстрацією десятків чергових способів використання Інтернету, що характерне для багатьох типових досліджень.

Перспектива ІКіЧ впливає з самого дослідницького профілю і є перспективою використання Інтернету як електронного продовження і розширення попередніх форм писемності, пов’язаних із участю у “традиційній” та, зокрема, “новітній” культурі друку. Згідно з цим, Інтернет слід трактувати як постновітній медіазасіб.

Циклічні репрезентативні зондувальні дослідження Інституту книги і читачезнавства Національної бібліотеки Польщі неодноразово виходили за тісні рамки тематики читацтва і купівлі книг, а в 1992, 2002 і 2006 рр. були розширені питаннями, пов’язаними з використанням інших медіаресурсів. У дослідженні 2002 р. поряд із друкованими медіазасобами (книгами та періодичною пресою), вперше було розглянуто і використання Інтернету як першого електронного засобу масової інформації, що став засобом розповсюдження текстових повідомлень і вимагає певних письменницьких здібностей¹.

Результати досліджень 2002 р. дозволили вперше ствердити, що комп’ютерна писемність розвивається на такому ж суспільному підґрунті, як і традиційна, а до групи, яка найшвидше сприймала новий медіазасіб, крім підлітків та осіб із вищою освітою, входила власне спільнота споживачів книги. Достатньо згадати, що в 2002 р., коли у всьому польському суспільстві відсоток фактичних користувачів Інтернету становив 22 %, серед читачів книг (які, у свою чергу, становили 56 % від загалу) він сягав 33 %, тоді як серед решти осіб, які не читали книг, – лише 7 % (див. *Табл. 1*).

Водночас у 2006 р., коли у всій Польщі Інтернетом користувалися вже 36 % мешканців віком від 15 років, відсоток користувачів у спільноті читачів книг знову виявився непропорційно високим і сягав 50 %, удвічі більше, ніж серед осіб, які не контактують із книгою (22 %).

---

¹ Straus G., Wolff K., Wierny S. *Książka na początku wieku. Społeczny zasięg książki w Polsce w 2002 roku.* – Warszawa, 2004. – S. 11–45.

Навіть зараз, коли частка читачів різко знизилася, а Інтернет починає рівномірно проникати у всі суспільні групи, серед 38-відсоткової спільноти читачів книг використання Інтернету є виразно інтенсивнішим за середнє по Польщі (47 %) і становить 64 %, а серед більшості суспільства, яка не читає книжок, – лише 36 % (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Користування Інтернетом серед мешканців Польщі віком від 15 років, які читають книги, та які не читають (2002, 2006 та 2008 рр., дані у відсотках)

Зацікавлення книгою	Роки	Загальна к-ть опитаних N = 100%	Користування Інтернетом		
			мають доступ і використовують	не використовують доступ	не мають доступу
Особи, які не читають	2002	N = 447	7	2	91
	2006	N = 505	22	4.5	73,5
	2008	N = 625	37	9	54
Читачі книг	2002	N = 560	33	4	63
	2006	N = 495	50	6	44
	2008	N = 380	64	5	31

Закордонні дослідження участі в культурному житті вказують, що використання Інтернету найшвидше розповсюджувалося в країнах із найвищим рівнем читання, таких як держави Скандинавії, Велика Британія, Канада чи США². Порівняно з цими країнами Польща залишається на значно нижчому рівні як з точки зору читання, так і користування Інтернетом. За обома показниками вона знаходиться на рівні, наближеному до Італії, Іспанії, Португалії чи Греції³.

У цьому контексті стає зрозумілим, чому в Польщі та в усьому світі друкована книга належить до товарів, які найчастіше купують через Інтернет. Усупереч розповсюдженим судженням, користувачі Інтернету постійно належать до групи, інтерес якої до книг є вищим за середньостатистичний. У 2002 р., коли 56 % мешканців Польщі стверджували, що читають книги, серед користувачів Інтернету цей відсоток становив 86 %, а серед тих, хто не користувався Інтернетом – лише 46 %. Зацікавлення книгою користувачів Інтернету ставало ще більш очевидним, коли розглядалося інтенсивне читання, під яким мали на увазі прочитання більш ніж шести книг за рік (див. Табл. 2).

² Див.: *Reading on the Rise. A New Chapter in American Literacy*. – Washington DC: National Endowment for the Arts, 2009. – Режим доступу: <http://www.nea.gov/research/ReadingonRise.pdf>; *Reading and Buying Books for Pleasure. 2005 National Survey*. – Montreal: Canadian Heritage, 2005.

³ Див. звіт дослідження “Євробарометр–2007”: *European Cultural Values*. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc958_en.pdf та: *Spoleczeństwo informacyjne: Wykorzystanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w 2006 r.* – Główny Urząd Statystyczny, 2007. – Режим доступу: www.stat.gov.pl.

Досліджена позитивна кореляція між використанням Інтернету та читанням утрималась у Польщі і в 2006 р., хоч і меншою мірою, на що мусила вплинути й інерція читання книг, яка зберігалась у всьому суспільстві протягом чотирьох років (до 50 %). Попри це, до книг зверталися 63 % користувачів Інтернету, у той час як серед респондентів, які не користувалися Інтернетом, з книгою контактували лише 37 %. Водночас аж 49 % користувачів Інтернету у 2006 р. купували книги, у той час як зі спільноти тих, хто не користувався Інтернетом, книги купували заледве 23 % (див. Табл. 2).

Таблиця 2

Користування Інтернетом та зацікавлення традиційною книгою серед мешканців Польщі віком від 15 років у 2002, 2006 і 2008 рр. (дані у відсотках)

Користування Інтернетом	Роки	Загальна к-ть опитаних 100%	Зацікавлення книгою					
			Особи, які не читають	Читачі книг	У тому числі* ті, що декларують прочитання в поточному році		Ті, що не купують книг	Ті, що купують книги
					1–6 книг	7 і більше		
Мають доступ і використовують	2002	N = 216	14	86	39	47	38	62
	2006	N = 358	31	69	43	25	51	49
	2008	N = 477	49	51	31	16	67	33
Мають доступ, але не використовують	2002	N = 34	31	69	36	33	39	61
	2006	N = 55	42	58	37	21	59	41
	2008	N = 76	75	25	17	8	84	16
Не мають доступу	2002	N = 758	54	46	29	15	71	29
	2006	N = 590	63	37	24	12	77	23
	2008	N = 452	74	26	20	5	86	14

* Без відповіді “важко назвати кількість прочитаних книг”

При цьому слід зауважити, що у 2006 р. користувачі Інтернету ще становили виразну меншість мешканців Польщі. Надалі їх також було менше, ніж споживачів друкованих медіа. У той же час 2008 рік приніс 12-відсотковий спад частки читачів книг (з 50 % у 2006 р. до 38 %), а разом понад 10-відсоткове зростання частки користувачів Інтернету. Це означає, що ми є свідками своєрідного перелому: вперше в Польщі кількість користувачів нового медіаресурсу перевищує кількість споживачів традиційних медіа, до яких належить книга.

На сьогодні вже близько половини поляків віком від 15 років стверджують, що користуються Інтернетом, але цей відсоток ще не перевищує половини населення, що залишає Польщу – як і найновіші показники обсягу читання – у хвості Європи. Незва-

жаючи на це, слід зазначити, що з огляду на абсолютну кількість населення Польщі, вона щоразу ближче просувається до чільної групи.

Цікаво, але що більше зростає показник забезпечення Польщі доступом до Інтернету (протягом двох років відсоток мешканців, які мають доступ до Інтернету в тій чи іншій формі, виріс з 41 % до 55 %), то більше зростає показник байдужого ставлення до цього нового медіаресурсу – відсоток осіб, які стверджують, що не користуються Інтернетом, хоч мають доступ до нього, збільшився з 5 % до 8 %. Це доводить, що явище так званого цифрового виключення, або залишення за межами участі у Глобальній мережі, є щораз частіше наслідком самовиключення, яке тепер є наслідком не лише браку засобів чи можливості доступу до Інтернету, а радше браку бажання та/або вміння користуватися ним.

У цьому контексті різкий спад читацтва у Польщі слід трактувати не лише як наслідок використання Інтернету, а радше як поганий знак щодо його подальшого розповсюдження, передовсім – щодо якості використання його інформаційного, навчального та наукового потенціалу. Оскільки результати досліджень ІКіЧ, окрім згаданих вище міжнародних даних, виразно вказують, що практична письменність, вимірювана за допомогою контакту читачів лише з книгою, становить підґрунтя для розвитку передумов, необхідних і для чіткої активізації в новій, електронній дійсності комп'ютерних технологій.

Водночас рівень участі читаючої спільноти Польщі у Глобальній мережі, який є стало вищим за середньостатистичний (див. *Табл. 2*), може породити питання: що, власне, роблять у Мережі користувачі? Чи лише “серфують” її гіпертекстовими ресурсами, чи, можливо, практикують більш прогресивне читання? І чи читання в Мережі, як іноді стверджують, замінює традиційне читання?

Загальна доступність різного роду документів і текстових повідомлень в Інтернеті зараз уже не підлягає сумніву. Натомість питання полягає в обсязі їхнього фактичного використання. Яким є загальне місце інформативних текстових повідомлень у мультимедійному середовищі Мережі, і які конкретні форми письменства там використовують найбільш охоче?

Зондувальні дослідження Інституту книги і читачезнавства, проведені наприкінці 2006 р. на базі спеціально розширеної вибірки опитаних, стали першою на польських теренах спробою емпіричного вирішення цих питань і визначення способів використання Інтернету у сфері читацтва⁴. Вони дозволили встановити і порівняти обсяг використання різних прийнятих у Мережі форм письменства, як типових мережевих (повідомлення з інтернет-порталів, веб-сторінки, дискусійні форуми, блоги), так і традиційних в електронному форматі – інтернет-преси чи книг. Останнім присвячено найбільше уваги, зокрема визначається обсяг використання цифрових бібліотек як джерела доступу до електронних книг.

Слід зазначити, що 1/5 користувачів вказали, що використовують Інтернет з іншою метою, ніж читання (електронне листування, прослуховування музики, ігри тощо). Натомість переважна частина користувачів обирає ті чи інші конкретні форми мережевого читання (див. *Табл. 3*).

---

⁴ Схожі дослідження, які беруть до уваги інтернет-читання, було проведено в Канаді (розглядалися лише книги в Мережі): *Reading and Buying Books for Pleasure...*, у США: *Reading on the Rise. A New Chapter in American Literacy...* та в Росії: Дубин Б. В., Зоркая Н. А. *Чтение в России–2008. Тенденции и проблемы.* – Москва: Межрегиональный центр библиотечного сотрудничества, 2008.

Найбільшу популярність у Мережі серед польських користувачів мали новини та повідомлення інтернет-порталів: у 2006 р. їх читали 67 % користувачів (23 % опитаного населення).

На другому місці знаходяться різного роду веб-сторінки, на які вказали 55 % користувачів (19 % опитаних). Водночас аж 22 % тих, хто назвав себе читачем інтернет-ресурсів (тобто 13 % усіх користувачів), не були в змозі вказати їхні назви чи хоча б приблизну тематику. 10 % (6 % користувачів) подали лише незначущі загальні фрази, або назви чи теми, віддалені від текстового змісту (фото, банки даних, музичні, теледиски). Крім того, 1/4 (14 % користувачів) перелічували виключно назви порталів.

Понад 30 % користувачів (11 % опитаних) свідчили про читання в Інтернеті преси – як конкретних інтернет-видань, так і електронних версій традиційних газет чи журналів. Ця традиційна форма передачі тексту здобула більшу популярність, ніж разом узяті інтернет-форуми та дискусійні групи, які загалом читали 22 % користувачів (8 % опитаних).

Дещо меншу популярність (11 %) серед польських користувачів здобули інтернет-щоденники, так звані блоги.

Таблиця 3

Читання в Інтернеті серед користувачів віком від 15 років у Польщі в 2006 р.
(на підставі подвоєної кількості опитаних)

Обрані форми письменства в Інтернеті	Користувачів Інтернету 100% = 695	Загальна к-ть опитаних 100% = 2008
Відомості, інформація на порталах	67	23
Загальні веб-сторінки	56	19
Електронна преса, газети, журнали	31	11
Інтернет-форуми, дискусійні групи	22	8
Електронні книги	19	6,5
Інтернет-щоденники, спогади (блоги)	11	4
Інше	4	2
Не читають нічого конкретного	20	7

Аналіз інтернет-читання серед більшості користувачів, які є споживачами традиційної книги, і решти користувачів, які книгами не цікавляться, приводить до цікавих висновків (див. *Табл. 4*). Виявляється, що читання традиційної книги істотно корелює не лише з інтернет-читанням загалом, а і з більшістю його конкретних форм. Єдиною формою тексту, серед споживачів якої читачі книг переважали лише незначно, були новини і повідомлення – найбільш розповсюджена в Мережі і незобов'язуюча форма контакту з друкованим словом. Натомість у решті категорій читачі традиційної книги виявилися набагато активнішими споживачами інтернет-інформації. Слід

також зауважити, що серед читачів книги існує 17-відсоткова група користувачів Інтернету, які в цілому не цікавляться вмістом цього засобу інформації.

Таблиця 4

Зацікавлення користувачів Інтернету традиційною книгою
і читання в Інтернеті в Польщі у 2006 р.
(дані у відсотках)

Зацікавлення книгою у 2006 р.	К-ть опитаних користувачів – 100 %	Читання в Інтернеті					
		Інформаційні повідомлення на порталах	Веб-сторінки	Преса в Інтернеті	Блоги, інтернет-щоденники	Інтернет-форуми, дискусійні групи	Не читають нічого конкретного
Загалом	N=358	67	59	28	7	19	20
Особи, які не читають книг	N=110	64,5	47	17	2	11	27
Читачі книг	N=248	66,5	64	32	8,5	22	17

Згадане дослідження дозволяє стверджувати, що серед зростаючої гами мультимедійних застосувань Інтернету своє місце в цифровому середовищі щораз виразніше знаходять традиційні форми письменства – не лише електронні періодичні видання, а й електронні книги. У 2006 р. майже 1/5 користувачів Інтернету, чи 6,5 % опитаних, читали або переглядали удоступнені в Мережі книги (як художню, так і прикладну літературу), а половина з них стверджувала, що використовують цю форму доступу частіше, ніж кілька разів на рік. Це означає, що протягом чотирьох років відсоток користувачів Інтернету, які мають справу з книгою в Мережі, виріс майже вдвічі (див. *Табл. 5*). Слід наголосити, що до цифрових версій книг зверталися виключно ті користувачі, які водночас є читачами традиційних книг.

Аналіз заголовків і тематики читаних у Мережі книг свідчить про те, що польські інтернет-користувачі рідше профілюють характер обраного читання. Серед тих, хто стверджує про читання книг, найбільшою (31 %) була група осіб, які звертаються виключно по прикладну літературу, а 24 % вказували виключно на белетристику. Лише 18 % читачів книг у Мережі зверталися до обох видів книг. У свою чергу, 7 % вказували виключно на користування послугами інтернет-словників чи енциклопедій, які можна назвати книгами лише з огляду на їхні функції, оскільки в Мережі вони вже давно втратили цілісну книжкову форму. Водночас аж для п'ятої частини осіб, які читають книги в Мережі, цей контакт був настільки побіжним, що їм було важко відповісти на запитання про заголовки, авторів чи тематику прочитаних книг.

Таблиця 5

Читання книг в електронній формі в Інтернеті серед користувачів віком від 15 років у Польщі в 2002 і 2006 рр. (дані у відсотках)

Читання електронних книг у Мережі	Користувачі Інтернету		Загальна кількість опитаних	
	2002 N=213	2006 N=358	2002 N=1001	2006 N=1003
Особи, які не читають книг у Мережі	88	79	19	28,5
Особи, які читають книги в Мережі, в тому числі	12	21	3	7,5
Спорадично	4	10	1	3,5
Часто	8	11	2	4

Половина з тих, хто читає книги в Мережі, чи 10 % усіх інтернет-користувачів, стверджувала, що знаходила прочитані книги в цифрових (віртуальних, електронних) бібліотеках, решта ж вказували на інші джерела – портали, сервіси чи веб-сторінки. Однак як безпосереднє джерело книг у Мережі найчастіше вказували пошукову систему (а точніше, цілий інтернет-сервіс) Google, який має і свою польську версію Google.pl. Цей сервіс пропонує, разом з іншими послугами (наприклад Google Book Search), одну з найбільших у Мережі інтернет-читалень, яка надає доступ більш як до мільйона електронних версій книг, але найчастіше – фрагментарно. Водночас 12 % читачів книг в Інтернеті (3 % користувачів) вказували на інші джерела книг, найімовірніше, це були різні програми, що слугують для безкоштовного удоступнення приватних файлів.

Таблиця 6

Джерела доступу до електронних книг в Інтернеті для польських інтернет-користувачів у 2006 р. (дані у відсотках)*

Джерела доступу до книг в Інтернеті	К-ть	Читачі книг у Мережі 100% = 74	Користувачі Інтернету 100% = 358	Загальна к-ть опитаних 100% = 1003
Електронні (цифрові) бібліотеки	36	50	10	4
Інші джерела (портали, веб-сторінки, сервіси)	42	57	12	4
Важко відповісти	9	12	3	1

* можна було подати більш як одне джерело

У більшій мірі, ніж як джерело електронних книг, Інтернет слугує своїм користувачам джерелом інформації про книгу як таку (див. Табл. 7). У 2006 р. 31 % користувачів Інтернету визнали, що під час пошуку інформації про книжкові новинки, а також думок, рецензій, фрагментів, рекомендацій чи відомостей про ціни книг користувалися Інтернетом, а 12 % повідомили, що робили це більш як кілька разів на рік. Однозначно домінуючим джерелом інформації про книгу виявився пошуковий сервіс від корпорації Google, який використовували 35 % осіб, що шукали в Мережі відомості про книги. Другим за популярністю джерелом, яке використовували 25 % опитаних, були різні інтернет-книгарні.

Таблиця 7

Інтернет як джерело інформації про книгу в Польщі у 2006 р.
на підставі подвоєної кількості опитаних
(дані у відсотках)

Використання інформації про книги в Мережі користувачами Інтернету	Користувачі Інтернету 100% = 695	Загальна к-ть опитаних 100% = 2008
Ні	69	24
Так, в тому числі:	31	11
спорадично	19	7
часто	12	4

Останнє питання в дослідженні ІКіЧ стосувалося засад отримання (т. зв. скачування) з Інтернету різного роду файлів, особливий інтерес серед яких викликали текстові документи та книжки. Тут ішлося про визначення місця текстових повідомлень на широкому тлі мультимедійного вмісту Інтернету.

З'ясувалося, що загалом можливість отримання файлів у Польщі використовувала не надто значна група користувачів Інтернету – у 2006 р. це робили лише 38 % з них. Найчастіше скачували файли з музикою чи фільмами, а лише 11 % користувачів отримували з Мережі які-небудь текстові файли (документи, газетні статті тощо), ще менше (4 %) скачували з Мережі файли з книгами.

Таблиця 8

Отримання файлів з Інтернету в Польщі у 2006 р.
на підставі подвійної кількості опитаних*

Скачування файлів з Інтернету	Користувачі Інтернету 100% = 695	Загальна к-ть опитаних 100% = 2008
Ні	62	22
Фільми чи фотографії	16	6
Музичні файли	25	9
Комп'ютерні програми	11	4
Текстові документи, статті	11	4
Файли з книгами, електронні книги	4	1
Інші файли	2	1

*можна було подати більш як одне джерело

У світлі досліджень ІКіЧ важко узагальнити, що читання в Інтернеті, зокрема читання електронних книг, замінює традиційне читання. Люди, які взагалі не читають друкованих книг, користуються Інтернетом набагато рідше, ніж читаючі особи, а якщо й користуються, то скоріше для перегляду, прослуховування чи ігор, ніж для читання чого-небудь.

Майже всі форми письменства в Інтернеті – не лише книжки та преса, а й веб-сторінки, форуми і блоги – викликають зацікавлення передовсім користувачів, які практикують читання традиційних книг і водночас розвивають свої письменницькі здібності.

Крім того, можна впевнено стверджувати, що саме споживачі традиційної книги насамперед належать до читацького середовища Інтернету. Але текстові засоби Інтернету не стали для них альтернативою традиційного паперового читання, а радше його доповненням і збагаченням. У Мережі передусім читають типове інтернет-письменство, у той час як пресу і книги охочіше читають у традиційній формі, хоча вони теж здобувають мережеву популярність. Отож, складно говорити про конкуренцію Інтернету з традиційними інституціями розповсюдження культури друку – видавництвами, друкарнями, книгарнями та бібліотеками. Інтернет стає для них радше черговим привабливим каналом доступу до клієнта чи користувача.

З іншої сторони, важко ігнорувати те, що у 2006–2008 рр. частка читачів традиційної книги серед користувачів Інтернету зменшилася з 67 % до 51 %. Мабуть, у першу чергу спад є результатом динамічного розвитку Інтернету серед менш заможних, з гіршою освітою осіб, які походять з менш урбанізованих регіонів, а передовсім серед осіб, які не читають.

В якому напрямку йде розвиток Інтернету і його використання? Чи в напрямку розбудови та удоступнення письменницьких засобів, чи радше в напрямку поширення мультимедійної пропозиції, яка легко засвоюється? Очевидно, що Інтернет (і в цьому теж полягає потужність цього засобу інформації) динамічно розвивається в обох напрямках. Що стосується використання, то секрет полягає лише в читацькій культурі даного суспільства, суспільної групи чи одиниці – серед читачів Інтернет її збагачує, а серед тих, хто не читає, не має змоги її пробудити.

Про те, як із цієї точки зору розвивається ситуація в Польщі, нам можуть більше розповісти результати найновіших досліджень Інституту, які проводилися наприкінці 2010 р., і в яких у черговий раз враховано тему використання Інтернету.

Переклад з польської Ігоря ПЕТРІЯ

INTERNET USAGE AND READERSHIP STUDIES IN THE RESEARCHES OF THE BOOK AND READERS' INSTITUTE OF THE NATIONAL LIBRARY OF POLAND

Sebastian WIERNY

*The National Library in Warsaw, Book and Readers' Institute,
213, Niepodległości Av., Warsaw, 02-086, Poland*

Based on the results of the opinion polls conducted by the Book and Readers' Institute of the National Library of Poland, the reading habits of Internet users and reading (including electronic books) on the Internet in Poland in 2002, 2006 and 2008 was researched.

Key words: book, reading, Internet, Book and Readers' Institute of the National Library of Poland.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТА И ЧИТАТЕЛЕВЕДЕНИЕ В ИССЛЕДОВАНИЯХ ИНСТИТУТА КНИГИ И ЧИТАТЕЛЕВЕДЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКИ ПОЛЬШИ

Себастьян ВЕРНЫ

*Национальная библиотека в Варшаве, Институт книги и читателеведения,
аллея Независимости, 213, Варшава, 02-086, Польша*

На основании результатов социологических опросов Института книги и читателеведения Национальной библиотеки Польши исследовано чтение книг пользователями Интернета и чтение (в том числе и книг в электронной форме) в Интернете в Польше в 2002, 2006 и 2008 гг.

Ключевые слова: книга, чтение, Интернет, Институт книги и читателеведения Национальной библиотеки Польши.

Стаття надійшла до редколегії 03. 11. 2010

Прийнята до друку 01. 06. 2011